

Walter von Konow.

Den 29 mars 1866 föddes i Idensalmi kaptenen vid 4 finska indelta skarpskyttebataljonen Johan Emil von Konows och Hilda Charlotta Amalia Tudeers andra son, som i dopet erhöll namnen Walter Emil Berndt.

I oavbruten följd hade hans förfäder i mer än tvåhundra år varit krigare och hans farfar blev av Runeberg upptagen i de odödliga »fänrikarnas» krets. Den unge Walter skulle emellertid bryta linjen och utföra sin livsgärning på ett helt annat område än de hetlevrade löjtnanter, kaptener och överstar vilkas temperament fixerats i den bild »von Konow och hans korpral» ger och som kompletteras av Anders Ramsays skildring av »den långa, magra och alltid svärjande gubben Konow med sin öfverläpp tjockt beströdd med hemodladt och hemma fabricerat snus». Kontrasten mellan detta porträtt och den unge Walters, som visar ett nästan flickaktigt mjukt ansikte med skära kinder och ett oskuldsfullt uttryck i ögonen och kring munnen, talar sitt tydliga språk om att svärdet inte har hans vapen. Sonsonens läppar skulle aldrig med äkta konowsk brio forma så mustiga repliker som »Nu skall dig djävuln taga med hull och hår» eller favorit-svordomen »fan i den fan». De hade sannerligen inte mycket gemensamt, den krutstänkte majoren och hans ättling i rätt nedstigande led, men den skildring av farfadern Ramsay ger, framhäver dock en egenskap som gått i arv, den livliga fantasin. Han talar om de historier gubben Konow med anspråk på att vara absolut sanningsenlig plägade berätta. »I jämförelse med honom, heter det, skulle själva salig Münchhausen stått som en afsnoppad skolpojke.»

För den unge Walter öppnade fantasin en annan värld befolkad av sagornas undersköna och hemlighetsfulla väsen. En reflex av skimret som omstrålade dem dröjde för evigt kvar i hans sinne och ännu in i ålderdomen besatt han ett lätrörligt konstnärstemperaments förmåga att höja sig över den hårda verklighetens mark. I detta fantasins rike lustvandrade han med sin vän Janne, vars namn i formen Jean Sibelius skulle vinna världsruchte. Vänskapsbandet, som höll livet ut, knöts under skolåren i Tavastehus från vars lyceum Walter von Konow blev student 1886. För en tjuguarig yngling, som umgåtts med sagoväsen och vuxit upp i en trakt så rik på fantasieggande minnen som den tavastländska gamla kulturbyggden, där hans modernehem, Lahis, låg, blev väl historien tämligen osökt det ämne han ägnade sitt intresse under studieåren vid universitetet. Men det var inte någon förläst studiosus som 1892 avlade sin filosofie kandidat examen. Från detta öde hade han räddats, dels tack vare sina utpräglade anlag för sällskapslivet, han var i hög grad den älskvärda Hilda Tudeers son, dels tack vare sin martialiska fader som tidigt lagt jaktgeväret i hans hand och lärt honom fälla skogarnas villebråd och fånga sjöarnas fiskar. Så kom det sig att magistrern, som hälst velat dansa genom livet iförd rococons broderade sidenfrack och pudrade peruk, ännu på gamla dagar iklädde sig jägarns skepnad för att skjuta säsongens hare eller gripa den sprattlande abboren ur nätet.

Egentligen är det missvisande att tala om ålder och gamla dagar när det gäller Walter von Konow. Åren endast snuddade vid honom och under hela sitt liv förblev han, trots ohälsa och sorger, en yngling till gestalt och sinne.

Det är mot denna hastigt skisserade bakgrund han bör ses för att man skall förstå honom som människa och museiman.

* * *

Walter von Konow började sin bana 1894 som t.f. lektor i historia vid Finska kadettkåren i Fredrikshamn, men hans verksamhet här blev inte lång. I augusti 1896 utsågs han till intendent för Åbo stads historiska museum och den 1 september samma år tillträdde han som förste innehavare denna nyinrättade befattning.

Under de femton år museet existerat hade det från ett ringa antal föremål, inhysta i ett upphyrt rum i den nya delen av Åbo slott, vuxit ut till en samling på över femtusen nummer, mer eller mindre provisoriskt uppställda i tjugi av de rum som av staden ställts till dess förfogande. Av dem hade ett par, som tillhört Per Brahes våning, restaurerats, visserligen i Ahrenbergsk renässans men dock med möjligheter att arrangera de första

interiörerna. Vid denna tid, kort innan Walter von Konow fästes vid museet, fattades av bestyrelsen beslut om att ägna insamlingen av textilier ökad uppmärksamhet. Man hade alltså beträtt de tvenne områden inom vilka intendenten skulle göra sin betydelsefullaste insats.

Det var inte någon i museiarbetet helt otränad man som nu grep sig an med den uppgift han fått sig förelagd. Under åren 1892—94 hade han praktiserat vid Statens historiska museum, vars byggnadsfråga vid denna tid ännu var olöst och vars lokaler inte kunde upptaga tävlan med åbomuseets historiska miljö. Det är inte svårt att föreställa sig hur stimulerande slottet och de minnen det gömde måste ha verkat på en person av Walter von Konows läggning. Han hade från kadettkårens strama disciplin kastats direkt i armarna på romantiken med ett lysande hertigtligt hov, en fången konung, en mäktig generalguvernör och »Tomten på Åbo slott» som han gärna identifierade sig med. Den verklighet som under arbetet med ordnandet av samlingarna och iordningställandet av nya rum mötte honom var emellertid allt annat än romantisk. Fukt, kyla och damm slog emot honom för varje gång en ny dörr öppnades och satt envist kvar i väggarna trots de ansträngningar några spridda kaminer gjorde för att råda bot på eländet och göra tillvaron dräglig. Under sådana omständigheter fordrade det dagliga arbetet inte blott uthållighet utan även ett brinnande intresse. Walter von Konow ägde båda dessa egenskaper men han besatt inte byggherrarnas och deras ättlingars järnhälsa och härdade motståndskraft som skulle tillåtit honom att år efter år ostraffat insupa koncentrerad fängelseluft och sekelkyla. När värmeledningen äntligen kom var han en märkt man som kämpade mot en tilltagande ohälsa.

Desto mer beundransvärt är det att han tappert höll ut i trettiosju år. När han 1933 drog sig tillbaka omfattade museet över sjuttio rum och samlingarna 12,500 nummer. Nya uppslag hade fullföljts och bl.a. lett till öppnandet av nya avdelningar, till grundandet av ett friluftsmuseum i slottsparken, till inrättandet av »Hertig Johans källare» som erbjöd besökaren vila och vederkvickelse, kort sagt, Åbo stads historiska museum hade vuxit ut till ett av de största i Norden och vunnit en popularitet av världiga mått.

Förtjänsten tillkommer i främsta rummet intendenten, men det bör understrykas att honom förunnades förmånen av en styrelse som skänkte hans arbete sitt förståelsefulla stöd, och framför allt av en ordförande sådan som kommerserådet Fredric von Rettig, museets frikostige gynnare och vän.

Utän att förvanska sanningen kan man lugnt säga att Walter von Konow utfört ett storverk.

Hans livsgärning blir inte mindre värdefull om man erkänner att de

vetenskapliga och de rent museitekniska synpunkterna inte hörde till hans starka sida. Han ägde däremot en sällsynt egenskap, den att göra sitt museum levande. Man kan inte värja sig för intrycket av att han målade med bo-hagsting och prydnadsföremål som en målare med sina färger och här ligger förklaringen till att han blev en interiörernas mästare. På detta område hade han en hemlighetsfull förmåga att skänka rummen prägeln av en bostad vars innehavare av en ren tillfällighet inte var hemma just i det ögonblick besökaren trädde in. Man kunde kanske tala om en interiörkult som ledde till en viss ensidighet, men man kan inte bestrida att han på denna väg nådde fram till kretsar för vilka ett museum betydde, om inte en slutet så dock en tungläst bok, som nu förvandlades till en underhållande lektyr.

Den bildskapande fantasi som präglade interiörerna gjorde sig även gällande på andra områden och hans uppställning av till exempel föremålsgrupper byggde i hög grad på en rent ornamental verkan.

Åbo stads museum var onekligen hans museum och gav sålunda inte besökaren vad man kunde kalla steriliserad historia, en samling av i minsta detalj korrekta bilder av gångna stilarter och tidsepoker i renodlad form, utan en livfull, stundom humoristisk, stundom en smula anekdotbetonad skildring av en fantasifull personlighets strövtåg genom tiderna.

Här gömmer sig förklaringen till den tjuskraft det utövade på ung och gammal, på hög och låg, på landsman och utlänning.

* * *

Hur intimt Walter von Konow och museet än hörde samman spelade dock hans verksamhet utom dess murar en viktig roll. På sitt sätt omsatte han i praktiken idén om att museerna bära uppsöka sin publik och komma den till mötes. Det inflytande han utövade som rådgivare när det gällde anskaffning av enstaka föremål, från dräkter och prydnadsföremål till möbler eller anordningarna i ett hem, var mycket stort. Magistern, stadens, den omgivande landsortens, allas magister, var i sin krafts dagar ett smakens orakel och man kunde nästan tala om en walteriansk aera. Han var, för att använda en aktuell term, en förträfflig förbindelseofficer mellan museet och allmänheten inte minst tack vare sitt livliga intresse för sällskapslivet, sin passion för att komponera och inöva danser eller arrangera tablåer, sin förmåga att dirigera en hel armé av damer. Det förblir en gåta hur han trots sin ständigt ökade arbetsbörda på museet fann tid till allt detta. Därtill kommer den långvariga lärarverksamhet han utövade främst vid Heurlinska flickskolan där han i tjugufyra år gjöt liv i de skildringar av människornas dårskaper och förvillelser som kallas

historia. Med tusen trådar band han dem alla, umgängesvänner, bekanta, elever, vid museet som under hans tid mottog ett stormanlopp av gåvor.

Men för Walter von Konow kom, som för oss alla den tid då man plötsligt märker att lederna glesnat och att det blir tomt omkring en. Stadens fysionomi hade förändrats, de gamla patriciersläkterna och kretsen kring dem var borta, hans närmaste hade fallit undan och själv satt han som pensionerad intendent i den gamla huvudbyggnaden från Bagarla, som under hans tid flyttats till slottsområdet och av staden ställts till hans disposition. Det var en relativt ensam man som styrde och ställde i detta miniatyrmuseum med herrgårdskaraktär. Men även detta skulle tagas ifrån honom. Den bombraid under vinterkriget för vilken slottets älsta del föll offer jämnade med marken hans hem och allt det innehöll av minnen. Med beundransvärd spänstighet bar han detta svåra slag.

När han efter en allvarlig sjukdom på försommaren 1943 företog den sedvanliga flyttningen till sitt kära sommarhem, Majniemi invid Lahis, tycktes han ha återvunnit något av sitt forna jag.

Det var dock endast en uppflammande låga som snart skulle slockna. Den 24 juli fanns Walter von Konow inte mer bland de levandes antal.

In i det sista följde honom det skimmer av poesi han älskat. Hans färd från hemmet gick över den sollysta, blanka fjärden mot Sääksmäki gamla kyrka där de av hans anhöriga som gått bort väntade honom.

Axel Haartman.

REFERAT.

Nekrolog für den Intendenten des historischen Museums der Stadt Åbo, Mag. Walter v. Konow, geb. am 29. März 1866, gest. am 24. Juli 1943. Von 1896 bis 1933 stand Intendent v. Konow an der Spitze des städtischen historischen Museums im Schloss Åbo. Dank seiner seltenen Fähigkeit, die Allgemeinheit für das Museum zu interessieren, gelang es ihm, die Sammlungen in ungewöhnlich hohem Grade zu erweitern. Die alten Schlossräume eigneten sich ausgezeichnet für die Interieuraufstellungen, die für ihn so wesentlich waren und die mit ihrem zugleich romantischen und künstlerischen Anstrich das Publikum in so hohem Grade fesselten. Bei seinem Heimgang war ohne Zweifel die Sammlung des höheren Standes im Museum zu Åbo die reichste in Finnland und zugleich die populärste.
